

6. Сенів Б.Г. Сучасний стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / Б.Г. Сенів // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 19–24.
7. Севка В.Г. Послідовність розробки стратегії антикризового регулювання будівельної галузі / В.Г. Севка, Н.Б. Паліга // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – № 1. – С. 41–50.
8. Біба В.В., Гагаш В.С. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / В.В. Біба, В.С. Гагаш // Зб. наук. праць (галузеве машинобудування, будівництво). – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – Вип. 4 (39). – Т. 2. – С. 3–9.
9. Шубенкіна В.О. Тенденції розвитку будівельного комплексу України / В.О. Шубенкіна // Молодий вчений. – 2016. – № 8. – С. 55–58.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 658.114.45

Горбокоть В.Ю., здобувач
кафедри економіки підприємства
Ужгородський національний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ ВИТРАТ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Горбокоть В.Ю. Оптимізація корпоративних витрат акціонерних товариств. У статті досліджено сутність та склад корпоративних витрат акціонерних товариств. На прикладі автотранспортних підприємств Закарпатської області досліджено структуру корпоративних витрат та їх питому вагу у валових витратах підприємств. Із використанням методів кореляційного аналізу встановлено кореляційні залежності між величиною корпоративних витрат та чистим прибутком об'єктів дослідження. Проведено порівняльний аналіз ефективності використання корпоративних витрат оцінюваними автотранспортними підприємствами Закарпатської області. На основі отриманих результатів дослідження запропоновано матрицю стратегічних сценаріїв оптимізації корпоративних витрат об'єктів дослідження.

Ключові слова: оптимізація, акціонерне товариство, витрати, корпоративні витрати, автотранспортне підприємство.

Горбокоть В.Ю. Оптимизация корпоративных расходов акционерных обществ. В статье исследованы сущность и состав корпоративных расходов акционерных обществ. На примере автотранспортных предприятий Закарпатской области исследованы структура корпоративных расходов и их удельный вес в валовых расходах предприятий. С использованием методов корреляционного анализа установлены корреляционные зависимости между величиной корпоративных расходов и чистой прибылью объектов исследования. Проведен сравнительный анализ эффективности использования корпоративных расходов автотранспортными предприятиями Закарпатской области. На основании полученных результатов исследования предложена матрица стратегических сценариев оптимизации корпоративных расходов объектов исследования.

Ключевые слова: оптимизация, акционерное общество, расходы, корпоративные расходы, автотранспортное предприятие.

Horbokon V.Yu. Optimization of corporate expenses of joint stock companies. The author of the article investigates the essence and the composition of corporate expenses of joint-stock companies. It has been researched the structure of corporate expenses and their share in gross expenses of enterprises on the example of motor transport companies of the Transcarpathian region. Using correlation analysis methods, it has been established the correlation between the size of corporate expenses and the net profit of researching companies. The author has conducted a comparative analysis of the efficiency of the corporate expenses usage by chosen companies. As a result of the research, it has been proposed the matrix of the strategic scenarios for corporate expenses optimizing of chosen transport companies.

Key words: optimization, joint-stock company, expenses, corporate expenses, motor transport company.

Постановка проблеми. Ефективний корпоративний сектор – фундамент сталого соціально-економічного розвитку сучасної економіки. В Україні акціонерні товариства є однією з найбільш поширених форм корпорацій.

Акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [1].

Акціонерне товариство (далі – АТ) як організаційно-правова форма ведення бізнесу відкриває широкі можливості щодо залучення фінансових ресурсів та збільшення власного капіталу. Водночас адміністрування бізнес-процесів акціонерного товариства характеризується значним ступенем формалізації, бюрократизацією управління, а також прискіпливим наглядом уповноважених державою органів у сфері корпоративних відносин. Очевидно, що система корпоративного управління підприємства вимагає відповідного ресурсного забезпечення, т. зв. витрат на корпоративне управління, або корпоративних витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корпоративним витратам як самостійному об'єкту наукового дослідження свою увагу не приділяв жоден автор. У теорії бухгалтерського та фінансового обліку з посиланням на ПСБО 16 «Витрати» [2] можна знайти термін «загальні корпоративні витрати», який розглядається в контексті адміністративних витрат.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити сутність корпоративних витрат, їх склад і структуру, а також на основі кореляційного аналізу запропонувати сценарії стратегічного управління ефективністю корпоративних витрат акціонерних товариств на прикладі обраних об'єктів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ПСБО 16 «Витрати» (п.18) як складник адміністративних витрат підприємства згадуються т. зв. «загальні корпоративні витрати», що включають у себе організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо [2].

На практиці акціонерними товариствами є переважно підприємства середнього та великого бізнесу,

що мають розгалужену організаційну структуру, у тому числі органи корпоративного управління. Діяльність апарату корпоративного менеджменту фінансується саме за рахунок корпоративних витрат. Господарські товариства у формі ТОВ (товариства з обмеженою відповідальністю) або ТДВ (товариства з додатковою відповідальністю) також можуть мати органи корпоративного управління. Проте величина корпоративних витрат АТ порівняно з господарськими товариствами частіше є більшою через вищу активність АТ у сфері корпоративних відносин. Причиною цього є змушування акціонерних товариств до публічності перед суспільством. Тому корпоративні витрати певною мірою є статусними витратами.

Отже, корпоративні витрати – це частина адміністративних витрат акціонерного товариства, що фінансують підтримку його корпоративного статусу.

Слід відзначити, що за допомогою корпоративних витрат стає можливою вартісна оцінка організаційно-правової форми акціонерного товариства. Якщо застосувати витратний підхід до оцінки, то сума корпоративних витрат за оцінюваний період є вартісним вираженням організаційно-правової форми акціонерного товариства.

Склад корпоративних витрат формується під дією імперативної вимоги публічності до акціонерних товариств, яка проявляється, зокрема, у нормах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [3]. Так, у ст. 14 п. 4 Закону вказується, що «публічні акціонерні товариства ... та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність

Таблиця 1

Склад корпоративних витрат акціонерного товариства

Назва статті корпоративних витрат	Зміст витрат
Організаційні витрати на проведення зборів акціонерів	Поштові витрати на сповіщення акціонерів про проведення зборів, витрати на друк запрошень, плата за орендоване приміщення, представницькі витрати тощо
Витрати на оцінку вартості майна АТ	Оплата послуг незалежних оцінювачів. Ці витрати виникають у разі запланованої емісії акцій АТ для визначення ринкового курсу акцій
Реєстраційні витрати	Витрати реєстрацію та перереєстрацію підприємства, витрати на оплату послуг фінансових посередників та реєстраторів, витрати на виготовлення бланків цінних паперів
Витрати на аудиторські перевірки	Витрати на аудит річної фінансової звітності АТ
Витрати на публікацію звітності	Витрати на публікацію фінансової звітності на власній веб-сторінці з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях
Витрати на зберігання акцій	Оплата послуг зберігання акцій акредитованим депозитарієм та зберігачам акцій
Витрати, пов'язані з наданням Національній комісії з цінних паперів і фондового ринку інформації про майновий стан і фінансово-господарську діяльність товариства	
Витрати на утримання апарату корпоративних органів управління	Фонд оплати праці голови та секретаря Наглядової ради, голови Ревізійної комісії тощо
Штрафи	Втрати, пов'язані зі сплатою штрафів за недотримання законодавства у сфері корпоративних відносин

Джерело: сформовано та доповнено автором на основі [4, с. 433; 5, с. 76]

та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком шляхом розміщення на власній веб-сторінці з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях» [3]. Ураховуючи вимогу Закону, в табл. 1 наведено основні складники статті корпоративних витрат акціонерних товариств.

Використавши запропоновану класифікацію корпоративних витрат до оцінки діяльності автотранспортних підприємств (далі – АТП) Закарпатської області за 2010–2015 рр., автор отримав усереднені дані щодо структури корпоративних витрат об'єктів дослідження (табл. 2).

Як бачимо з табл. 1, структура корпоративних витрат по досліджуваних АТП неоднорідна. У ПАТ «Ужгородське АТП – 12107» найбільшу частку в корпоративних витратах займають витрати на фонд оплати праці для співробітників корпоративних органів (55,91%), у ТДВ «Берегівське АТП – 12137» – організаційні витрати (69,84%), у ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» – витрати на аудиторські перевірки (49,09%).

Динаміка частки корпоративних витрат у валових витратах досліджуваних АТП відображена в табл. 3.

Проаналізувавши дані табл. 2, видно, що питома вага корпоративних витрат по кожному АТП коливається в межах умовного коридору 0,04–0,05%.

У ПАТ «Ужгородське АТП – 12107» за винятком 2010 р. значення частки корпоративних витрат коливається навколо позначки 0,45%, у ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» – навколо 0,20%.

Також автором було проведено кореляційний аналіз щільності взаємозв'язку корпоративних витрат та чистого прибутку АТП Закарпатської області за період 2010–2015 рр. Отримані парні коефіцієнти кореляції вказані у табл. 4.

Таким чином, із табл. 3 видно, що високий ступінь кореляції корпоративних витрат із чистим прибутком було встановлено у ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» – 0,791. В інших АТП ступінь кореляції на рівні 0,1, тобто низький. Хоча досліджуваний показник і показав слабку кореляцію у двох із трьох АТП, проте керівництву цих АТП слід приділити увагу показнику корпоративних витрат.

Ефективність корпоративних витрат, на думку автора, слід оцінювати шляхом порівняння приросту статутного капіталу та суми корпоративних витрат в оцінюваному періоді:

$$\Delta \text{СК} \geq \Sigma \text{КВ}, \quad (1)$$

де $\Delta \text{СК}$ – приріст статутного капіталу; $\Sigma \text{КВ}$ – сума корпоративних витрат.

Якщо $\Delta \text{СК} > \Sigma \text{КВ}$, то корпоратизація підприємства в оцінюваному періоді є виправданою, якщо ж $\Delta \text{СК} < \Sigma \text{КВ}$, то є невиправданою, і це еконо-

Таблиця 2

Усереднені дані про структуру корпоративних витрат автотранспортних підприємств Закарпатської області за 2010–2015 рр.

Назва статті корпоративних витрат	ПАТ «Ужгородське АТП – 12107»	ТДВ «Берегівське АТП – 12137»*	ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144»	Середнє значення по АТП
Організаційні витрати	2,03%	69,84%	3,93%	25,27%
Витрати на оцінку майна	1,20%	0,00%	25,08%	8,76%
Ресстраційні витрати	2,32%	0,00%	0,00%	0,77%
Витрати на аудит	15,43%	0,00%	49,09%	21,51%
Витрати на публікацію звітності	0,50%	27,78%	21,90%	16,73%
Витрати на зберігання акцій	10,40%	0,00%	0,00%	3,47%
Витрати на НКЦФР	12,22%	0,00%	0,00%	4,07%
Витрати на оплату праці	55,91%	0,00%	0,00%	18,64%
Штрафи	0,00%	2,38%	0,00%	0,79%
Сума	100,00%	100,00%	100,00%	-

*До 2013 р. – ВАТ «Берегівське АТП – 12137»

Джерело: розраховано автором на основі бухгалтерської документації ПАТ «Ужгородське АТП – 12107», ТДВ «Берегівське АТП – 12137», ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144»

Таблиця 3

Динаміка частки корпоративних витрат у валових витратах автотранспортних підприємств Закарпатської області за 2010–2015 рр.

Назва АТП	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ПАТ «Ужгородське АТП – 12107»	0,75%	0,52%	0,46%	0,56%	0,42%	0,41%
ТДВ «Берегівське АТП – 12137»*	0,09%	0,14%	0,02%	0,01%	-	-
ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144»	0,21%	0,19%	0,23%	0,16%	0,22%	0,19%

*До 2013 р. – ВАТ «Берегівське АТП – 12137».

Джерело: розраховано автором на основі бухгалтерської документації ПАТ «Ужгородське АТП – 12107», ТДВ «Берегівське АТП – 12137», ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» та [6–8]

Оцінка щільності впливу корпоративних витрат на чистий прибуток автотранспортних витрат Закарпатської області за 2010–2015 рр.

Назва АТП	Коефіцієнт кореляції корпоративних витрат на чистий прибуток
ПАТ «Ужгородське АТП – 12107»	-0,109
ТДВ «Берегівське АТП – 12137»*	-0,096
ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144»	0,791

* До 2013 р. – ВАТ «Берегівське АТП – 12137».

Джерело: розраховано автором

Порівняльна таблиця ефективності використання корпоративних витрат АТП Закарпатської області за 2010–2015 рр.

Назва АТП	Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	ΔСК
								2015/2010
ΣКВ								
ПАТ «Ужгородське АТП – 12107»	Статутний капітал на кінець року, тис. грн.	6465,0	11495,0	11495,0	11495,0	11495,0	12963,0	+6498,0
		+0,0	+5030,0	+0,0	+0,0	+0,0	+1468,0	
	Корпоративні витрати, тис. грн.	70,0	86,3	90,7	112,3	100,8	122,6	582,7
ТДВ «Берегівське АТП – 12137»	Статутний капітал на кінець року, тис. грн.	323,0	323,0	323,0	323,0	323,0	323,0	+0,0
		+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	
	Корпоративні витрати, тис. грн.	3,9	7,9	0,6	0,3	-*	-	12,7
ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144»	Статутний капітал на кінець року, тис. грн.	843,0	843,0	843,0	843,0	843,0	843,0	+0,0
		+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	+0,0	
	Корпоративні витрати, тис. грн.	9,4	10,6	14,5	8,6	11,1	12,0	66,2

* Дані відсутні у зв'язку з перетворенням організаційно-правової форми ВАТ на ТДВ.

Джерело: розраховано автором на основі бухгалтерської документації ПАТ «Ужгородське АТП – 12107», ТДВ «Берегівське АТП – 12137», ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» та [6–8]

мічна підстава для винесення на розгляд загальних зборів питання про доцільність корпоратизації АТ узагалі.

Оцінимо ефективність використання корпоративних витрат оцінюваних АТП у формі порівняльної табл. 5, наведеної нижче.

З огляду на дані табл. 6, очевидним є економічний ефект корпоративних витрат у ПАТ «Ужгородське АТП – 12107»: профінансувавши корпоративні витрати на загальну суму близько 0,6 млн. грн., шляхом емісії було залучено інвестицій у статутний капітал на суму 6,5 млн. грн. Звідси – економічний ефект становить 5,9 млн. грн.

Поведінка інших оцінюваних АТП є менш активною. Керівництвом ТДВ «Берегівське АТП» (у 2012 р. ще ВАТ «Берегівське АТП – 12137»), очевидно, було зважено отримані вигоди та перспективи діяльності на фондовому ринку та було прийнято рішення про перетворення у господарське товариство. ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» із погляду проведеного аналізу додаткових впливань у статутний капітал не отримало, проте продовжує підтримувати статус акціонерного товариства.

Логічним завершенням процесу оптимізації корпоративних витрат є формування матриці стратегічних альтернатив використання корпоративних витрат. Автором запропоновано чотири основні альтернативні сценарії побудови стратегії управління корпоративними витратами підприємства (табл. 6).

Беручи до уваги результати проведеного аналізу ефективності використання корпоративних витрат автотранспортними підприємствами Закарпатської області у 2010–2015 рр., автор вважає, що керівництву ПАТ «Ужгородське АТП – 12107» слід обирати між наступальним та «м'яким» сценаріями оптимізації корпоративних витрат. Як уже говорилося вище, це АТП ефективно користується своїми можливостями учасника фондового ринку в питанні залучення фінансових ресурсів на стороні.

Для ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144», на думку автора, прийнятним буде сценарій критичної оптимізації. Згорання корпоратизації повинно створити в перспективі додатковий позитивний грошовий потік у розмірі середньорічних корпоративних витрат за умови, що стратегічний напрям розвитку підприємства збережеться у майбутньому. Даний

Матриця стратегічних альтернатив ефективності використання корпоративних витрат

Сценарій	Ступінь зміни корпоративних витрат	Можливі організаційні заходи	Очікуваний економічний ефект
Наступальна оптимізація	Збільшення фінансування витрат з одночасним збільшенням їх ефективності	Розширення штату корпоративних органів; розширення співпраці з незалежними учасниками фондового ринку; активна робота на фондовому ринку; пошук нових інвесторів	Збільшення обсягу власних оборотних коштів; розширення ділової активності; зростання виручки від реалізації та чистого прибутку; вищий дивідендний дохід; вища інвестиційна привабливість; позитивна зовнішня репутація
М'яка (косметична) оптимізація	Незначне скорочення витрат (до 10%)	Моніторинг ефективності адмінперсоналу корпоративних органів управління; співпраця з менш оплачуваними аудиторськими компаніями; скорочення організаційних витрат на проведення зборів акціонерів	Економія адміністративних витрат взагалі та корпоративних зокрема; збільшення прибутку до оподаткування; незначне збільшення чистого прибутку та дивідендного доходу
Жорстка оптимізація	Значне скорочення витрат (більше 50%)	Скорочення штату органів корпоративного управління; згорання діяльності на фондовому ринку; мінімізація витрат на проведення зборів акціонерів	Суттєва економія адміністративних витрат взагалі та корпоративних зокрема; збільшення прибутку до оподаткування та чистого прибутку; втрата довіри акціонерів та учасників фондового ринку; можлива втрата репутації
Критична оптимізація	Критичне скорочення витрат (більше 90%)	Реорганізація та перетворення в господарське товариство	Повна (або майже повна) економія корпоративних витрат, збільшення чистого прибутку; ліквідація ризиків покарання з боку НКЦПФР

Джерело: сформовано автором

сценарій стратегічного розвитку було обрано та перевірено на практиці менеджментом ТДВ «Берегівське АТП – 12137».

Висновки. Результати проведеного дослідження показали, що попри номінальну визначеність на законодавчому рівні детальний аналіз

корпоративних витрат підприємств не проводився. Оцінка ефективності корпоративних витрат досліджуваних об'єктів показала, що ефективність використання корпоративних витрат акціонерних товариств має бути під постійним контролем із боку менеджменту.

Список літератури:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 13.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 27.06.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 13.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік : [навч. посіб.] / Г.В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : [навч. посіб.] / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
6. Річна фінансова звітність ПАТ «Ужгородське АТП – 12107» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://smida.gov.ua/db/participant/03114017>.
7. Річна фінансова звітність ТДВ «Берегівське АТП – 12137» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://smida.gov.ua/db/participant/02139274>.
8. Річна фінансова звітність ПрАТ «Виноградівське АТП – 12144» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://smida.gov.ua/db/participant/03353584>.